

BH MAGAZIN | SEPTEMBAR / RUJAN 2015 | BESPLATNO

VJEŽBA

BRZI ODGOVOR **15**
Od 13. do 22. oktobra 20

U ovom broju:

- 03 Uvodna riječ / Operativni komandant EUFOR-ove operacije 'Althea'**
- 04 EUFOR događaji**
- 06 EUFOR / Vježba "Brzi odgovor 15" iz perspektive EUFOR-a**
- 08 OSBiH / Vježba "Žurni odgovor" – prethodna iskustva**
- 10 Diplomatska misija u BiH / Intervju s britanskim ambasadorom Edvardom Fergusonom**
- 17 EUFOR / Multietnički kamp za djecu u Drežnici**
- 20 EUSR / Ambasador Wigemark: Reformska agenda - Najbolja šansa Bosne i Hercegovine**
- 22 EU / Federika Mogerini: Prema zajedničkoj budućnosti Zapadnog Balkana i EU**
- 24 EUFOR / Projekti LOT kuća iz Bratunca i Travnika**
- 25 BiH danas / Napredak BiH prema ispunjavanju evropskih standarda**
- 27 BiH danas / NVO "Centri civilnih inicijativa"**
- 30 BiH danas / Turizam u Bosni i Hercegovini**

Strana 05

Strana 06

Strana 08

Strana 20

Strana 22

Strana 27

Strana 30

IMPRESSUM

**Glavna komanda EUFOR-a
Ured za odnose sa javnošću**
Kamp Butmir, Sarajevo,
71210 Iliđa, Bosna i Hercegovina
E-mail: teme@eufor.europa.eu
Web: www.euforbih.org

ISBN 978-92-824-2740-8
doi 10.2860/22325

Posjetite nas na:

Uredništvo: Almina Bašić

Ured za odnose sa javnošću:

potpukovnik Knut Scheutz
major Ben Timpson
major Stefan Klocko

EUFOR fotografije: narednik Herbert Pendl

Štampa: AMOS GRAF d.o.o., Sarajevo

Ove se novine ne prodaju, ne podliježu porezu prema statutu o oružanim snagama, potpisano u Wright Pattersonu - Zračna baza Dayton, Ohio, SAD - 21. novembra 1995. godine.

ISBN 978-92-824-2740-8

9 789282 427408

OC-80-10-322-ENC

Uvodna riječ

Poštovani čitaoci,

Komandant EUFOR-a, general-major Johann Luif, ljubazno mi je ponudio priliku da vam se obratim s nekoliko riječi u ovom broju časopisa Teme.

Otkako obavljam dvostruku dužnost zamjenika vrhovnog komandanta snaga NATO-a u Evropi i operativnog komandanta EUFOR-ove operacije Althea, od februara 2014., redovno sam posjećivao komandanta EUFOR-a i bazu Butmir. Obišao sam LOT-kuće, skladišta municije i oružja, vojne objekte i kasarne širom zemlje, prisustvovao redovnim zajedničkim vježbama kako bih što bolje mogao pratiti čitav niz naših aktivnosti. Navest ću jedan primjer, kada sam tokom operacije otklanjanja posljedica katastrofe, pod nazivom 'Zajednički napor 14', svjedočio snažnoj predanosti i posvećenosti EUFOR-ove misije Althea partnerstvu s OSBiH u reakciji na strašne poplave tokom ljeta 2014. godine.

Stoga bih da izrazim svoju iskrenu zahvalnost za sveukupan pozitivan doprinos osoblja EUFOR-ove misije Althea u proteklih jedanaest godina. Od svakodnevnih interakcije Timova za vezu i posmatranje (LOT) sa lokalnim stanovništvom, do širokog spektra aktivnosti vezanih za program obuke i osposobljavanja, kao što su izgradnja mostova, obuka u pružanju pomoći u otklanjanju posljedica prirodnih katastrofa i aktivnosti na podizanju svijesti o postojanju mina. Profesionalnost i posvećenost svih pripadnika EUFOR-a, uz Oružane snage i građane BiH, bili su vidljivi na svim nivoima i u svim oblastima. Ova značajna postignuća uvjeravaju me da će EUFOR-ova misija Althea nastaviti da pruža nesebičan doprinos vlastima BiH u održavanju sigurnog i stabilnog okruženja. Naši naponi u ovim oblastima ključni su element sveobuhvatne strategije EU za Bosnu i Hercegovinu.

Za vrijeme mojih redovnih sastanaka s Oružanim snagama i vladinim zvaničnicima širom BiH, dogovarali smo saradnju na pružanju podrške konceptu 'Dvostruke upotrebe snaga', koji se odnosi na aktivnosti čiji cilj je otklanjanje posljedica prirodnih katastrofa unutar zemlje, kao i doprinosu međunarodnim mirovnim operacijama u inostranstvu. Mi formuliramo naš pristup kako bismo pružili podršku i, na najbolji mogući način, odgovorili

potrebama Oružanih snaga BiH u izvršavanju ovih glavnih zadataka.

Moj glavni fokus, u narednom periodu, ostat će usmjeren na osposobljavanje i obuku OSBiH, kao i očuvanje stabilnog i sigurnog okruženja u BiH, te našu kontinuiranu posvećenost i podršku lokalnim vlastima. Sprovedenjem i unaprijeđenjem našeg programa za obuku i osposobljavanje, zajedno s NATO-štabom u Sarajevu i Oružanim snagama BiH, EUFOR će nastaviti da doprinosi razvitku profesionalnijih i sposobnijih Oružanih snaga BiH. Zadržavajući nivo poznavanja trenutne situacije i kapaciteta, naglašavamo važnost prisustva EUFOR-ove misije Althea kao ohrabrujućeg elementa u BiH.

Gledajući unaprijed, već ćemo u oktobru tokom održavanja vježbe "Brzi odgovor 15", ponovo svjedočiti saradnji između EUFOR-a i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. U ovoj vježbi, koja se održava svake godine, obučavat će se snage za operacije podrške miru, što je ključni dio EUFOR-ovog izvršnog mandata. Siguran sam da će se mnogi, koji će biti dio ove vježbe, sjetiti one prošlogodišnje, tokom koje su EUFOR i Oružane snage Bosne i Hercegovine, odgovorili stvarnoj situaciji tokom poplava koje su pogodile veliki broj stanovništva u cijelom regionu. Nesebičnost i hrabrost koje su u tom periodu pokazali vojnici EUFOR-a i OSBiH odličan su primjer koji pokazuje prednosti ovakvih zajedničkih vježbi i mogućnosti koje naše partnerstvo pruža.

S poštovanjem,

Sir Adrian Bradshaw

Operativni komandant EUFOR-ove operacije 'Althea'

EUFOR događaji

Posjeta brigadnog generala Petera Wannera

U srpnju 2015, brigadni general Peter Wanner, šef Odjeljenja za međunarodne odnose Ministarstva obrane Švicarske, posjetio je EUFOR. Tijekom posjete brigadni general Wanner održao je sastanak sa zapovjednikom EUFOR-a, general-bojnikom Johann Luifom. Oni su razgovarali o misiji EUFOR-a i doprinosu koju Švicarska pruža misiji, a čiji djelatnici ulažu ogromne napore u okviru aktivnosti skladištenja i uništavanja viška oružja i municije u Bosni i Hercegovini. Švicarski pukovnik, Martin Trachsler, specijalni je savjetnik EUFOR-a za municiju, naoružanje i eksploziv. Švicarska je jedna od 22 nacije

koje doprinose misiji EUFOR-a u Bosni i Hercegovini. Pored angažiranosti u sektoru za oružje i municiju, njeni pripadnici djeluju i unutar odjela koji sprovodi program za osposobljavanje i obuku Oružanih snaga BiH.

Posjeta zapovjednika Zapovjednog elementa EU

General-pukovnik Leonardo di Marco, zapovjednik Zapovjednog elementa Europske unije (EUCE) pri Zajedničkom zapovjedništvu savezničkih snaga u Napulju, posjetio je 4. kolovoza zapovjednika EUFOR-a, general-bojnika Johanna Luifa.

Suradnja i sveobuhvatan pristup

Uloga EUCE-a (Zapovjednog elementa Europske unije) je osigurati da EUFOR Althea djeluje u okviru sveobuhvatnog pristupa EU u Bosni i Hercegovini. EUFOR je odgovoran za obrambeni aspekt pristupanja uključujući određene oblasti sigurnosti.

EUCE također podržava suradnju između EUFOR-a i NATO-a na Balkanu, pod aranžmanom "Berlin plus" sporazuma iz 2004. godine.

Program za osposobljavanje i obuku

Tijekom sastanka, zapovjednik EUFOR-a i general-pukovnik Di Marco razgovarali su o EUFOR-ovom programu za osposobljavanje i obuku. Sastanku je prisustvovala i zapovjednica NATO stožera u Sarajevu, brigadna generalica Giselle Wilz. EUFOR daje potporu Oružanim snagama Bosne i Hercegovine kroz održavanje čitavog niza uvježbavanja i aktivnosti iz oblasti mentorstva, osmišljenih na način da poboljšaju njihove sposobnosti u područjima kao što su prirodne katastrofe i mirovne operacije.

Načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Austrije u posjetu EUFOR-u

19. kolovoza, načelnik Glavnog stožera OS Republike Austrije, Othmar Commenda, posjetio je EUFOR-bazu u Butmiru. Upriličen je doček s počasnom gardom, nakon čega je general Commenda prisustvovao sastanku sa zapovjednikom EUFOR-a, general-bojnikom Johannom Luifom. Austrija daje veliki

doprinos EUFOR-ovoj misiji Althea, s osobljem koje je angažirano u gotovo svim oblastima, uključujući program osposobljavanja i obuke, zbrinjavanje viška streljiva i oružja, a dio su i Višenacionalne bojne. Tijekom posjeta, general Commenda posjetio je i osoblje Austrijskog kontingenta u bazi Butmir.

Svečanost spuštanja francuske zastave u EUFOR-ovoj bazi Butmir

31. kolovoza, u EUFOR-ovoj bazi Butmir, održana je svečanost povodom spuštanja francuske zastave, kojom je obilježen kraj vojne prisutnosti Francuske u EUFOR-u. Zamjenica francuske veleposlanice, gospođa Catherine Veber i vojni izaslanik Ministarstva obrane Republike Francuske, časnik Gueneau nazočili su ovoj svečanosti.

Dvadeset tri godine misije u BiH

Odlazak posljednjeg vojnog predstavnika Republike Francuske iz EUFOR-a, označava kraj 23-godišnje neprekidne privrženosti ovoj misiji. Tijekom služenja u BiH, 116 francuskih vojnika izgubilo je život. U bazi Butmir nalazi se i memorijalni spomenik u čast poginulima.

Izuzetna predanost

Govoreći na svečanosti, zapovjednik EUFOR-a general-bojnik Johann Luif je izjavio "Iako, danas, vojna

nazočnost Francuske ovim činom završava, trebamo naglasiti da će Francuska i dalje nastaviti pružati vrlo važan financijski doprinos EUFOR-u. Prisutnost francuskih postrojbi u Bosni i Hercegovini datira još iz 1992. godine, kroz misije IFOR-a, SFOR-a, kao i EUFOR-a. Njihov angažman tijekom svih ovih godina je veoma značajan i cijenjen od strane svih".

Operativni zapovjednik EUFOR-a o vježbi "Žurni odgovor 15"

Operativni zapovjednik EUFOR-a general sir Adrian Bradshaw održao je 02. rujna u hotelu "Europe" u Sarajevu konferenciju za tisak o vježbi "Žurni odgovor 2015". "Žurni odgovor 2015" je vježba koja se izvodi na godišnjoj razini kako bi se pokazala sposobnost EUFOR-a da vrši obuku i djeluje zajedno s Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Fokus vježbe je na operacijama potpore miru, a ove godine održat će se od 13. do 22. listopada na Manjači.

Redovita godišnja vježba

Na konferenciji za tisak, general Bradshaw je izjavio "Ova vježba se izvodi svake godine i cilj je pokazati

sposobnost EUFOR-a da izvodi vježbe u operacijama potpore miru zajedno s Oružanim snagama BiH, te u vježbu uključi dodatno osoblje iz zemalja učesnica EUFOR-a.

Nakon višemjesečnog planiranja, Manjača je izabrana kao lokacija vježbe zbog veličine prostora za prihvata vojnika koji će sudjelovati u njoj, ali i samog prostora koji je pogodan za vježbu.

Vježba “Žurni odgovor 2015”

Tijekom listopada ove godine, EUFOR će zajedno sa djelatnicima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, izvesti vježbu “Žurni odgovor 2015”. Ova vježba se održava svake godine, kako bi se pokazala sposobnost EUFOR-a i vojnika OSBiH za zajedničko djelovanje u operacijama potpore miru. „Žurni odgovor“ će se održati između 13. i 22. listopada.

U vježbi „Žurni odgovor“ sudjelovat će vojnici iz nekoliko europskih zemalja koji će se pridružiti vojnicima koji su već dio misije EUFOR-a, kao i Oružanim snagama Bosne i Hercegovine koji će, također, u njoj sudjelovati. EUFOR je tijekom proteklih godina, u skladu s poboljšanjem sigurnosne situacije, smanjio broj svojih vojnika. Međutim, ima kapacitet da, ukoliko zatreba, uputi poziv za slanje dodatnih postrojbi iz cijele Europe, kako bi pomogle bosanskohercegovačkim vlastima u održavanju mirnog i sigurnog okruženja. Iako je broj vojnika smanjen, EUFOR-ovi Timovi za vezu i promatranje (LOT) imaju vrlo značajnu ulogu, jer imaju direktan kontakt s lokalnim stanovništvom i vlastima, te mogu dogovoriti na bilo koju vanrednu situaciju.

Kako je već naglašeno, vježba će se održati na Manjači, s Oružanim snagama Bosne i Hercegovine koje će biti domaćini njenog održavanja. Manjača je, tijekom procesa planiranja, izabrana kao idealna lokacija vježbe zbog veličine prostora za obuku vojnika u operacijama potpore miru. Sama vojarna je, također, pogodna za prijem dodatnih postrojbi koje će sudjelovati u vježbi.

Operativni zapovjednik EUFOR-ove misije “Althea”, general sir Adrian Bradshaw je na pres-konferenciji, organiziranoj povodom vježbe, potcrtao važnost

njenog održavanja: "Za EUFOR je razvijanje kapaciteta i sposobnosti OSBiH ključni zadatak, a zajedničke aktivnosti, kao što je vježba "Žurni odgovor", bitne su kako bi OSBiH dostigle najviše međunarodne vojne standarde u skladu s konceptom dvostruke uporabe snaga".

Koncept dvostruke uporabe snaga se temelji na tome da su Oružane snage Bosne i Hercegovine razvile kapacitete za sudjelovanje u operacijama potpore miru u inozemstvu, kao i u pružanju potpore domaćim vlastima u slučaju katastrofa. EUFOR ima već uspostavljen program obuke i mentorstva za Oružane snage Bosne i Hercegovine u oba ova područja.

Vježbe namijenjene operacijama potpore miru obuhvataju niz vojnih vještina i kao takve će imati elemente koji uključuju medicinsku evakuaciju i odlaganje eksplozivnih naprava. Stečena znanja i vještine iz EUFOR-ovog programa za obuku i osposobljavanje, pripadnici OSBiH koristit će tijekom vježbe „Žurni odgovor 15“. EUFOR ima niz stručnjaka koji izravno obučavaju Oružane snage Bosne i Hercegovine ili su uključeni u proces mentorstva, pošto su i pripadnici OS BiH sada oni koji su preuzeli odgovornost oko obuke. Dakle, vježbu „Žurni odgovor 15“ ne treba promatrati kao izoliranu vježbu. Iako je osmišljena kao simulacija

realne situacije i testira sposobnosti sudionika, ona je za Oružane snage Bosne i Hercegovine i EUFOR samo dio dugoročne predanosti programu za osposobljavanje i obuku.

major Ben Timpson, glasnogovornik EUFOR-a

EUFOR - Vježba "Žurni odgovor"

Zajednički napor 2014 - Iskustva iz prošlosti

Kao i ove godine, tako je i 2014., planirano održavanje vježbe "Žurni odgovor". Međutim, nakon dolaska postrojbi u Bosnu i Hercegovinu, a koje su trebale da sudjeluju u pomenutoj vježbi, zemlju su zadesile velike poplave. EUFOR je, stoga, odlučio da umjesto vježbe u izvođenju operacija potpore miru, pruži potporu Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, odnosno lokalnim vlastima u zbrinjavanju stanovništva koje je bilo pogođeno poplavama.

Razorne poplave ostavile su posljedice i prčinile veliki broj poteškoća lokalnom stanovništvu. Ipak, tijekom te prirodne katastrofe, kroz zajedničke akcije, razvilo se snažno partnerstvo između EUFOR-a i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Mnogi od onih koji su sudjelovali u operacijama spašavanja, smatraju kako su zahvaljujući tom iskustvu, naučili mnogo. U ovom članku, objavljujemo njihova svjedočenja.

**Narednik Zoran Kutleša, 5. pješačka brigada
OS BiH**

"Razmjere katastrofe i nevolje ljudi Bosanske posavine teško mogu dočarati novinarska izvješća i televizijske snimke. To se može samo osjetiti i doživjeti na licu mjesta, što su imali priliku djelatnici 5. pješačke brigade.

Pripadnici moje pješačke bojne su suosjećali s tim stanovništvom i dali nemjerljiv doprinos u saniranju posljedica, zajedno sa djelatnicima EUFOR-a. Pomagalo se u račišćavanju posljedica poplava kako kod privatnih domova, tako i kod objekata od općeg značaja kao što su škole, vrtići, vjerski objekti, domovi zdravlja, vojarne i drugo. Svi smo radili kao jedan tim.

Zalaganje vojnika je bilo na visokoj razini, davalo se sve od sebe, nije se štedjelo, niko nije pokazivao znake umora i nervoze. Neki djelatnici su i sami bili pod lijekovima i terapijama, ali su i takvi pomagali unesrećenima i nisu posustajali.

Mislim da smo tih dana, kako se negdje može pročitati, bili i više od vojske, te pokazali da možemo djelovati kao višenacionalna postrojba u situaciji pružanja pomoći ugroženom stanovništvu izazvanoj usljed elementarnih nepogoda".

Desetnik Zoran Krajina, 5. pješačka brigada OS BiH

„Nakon velikih poplava koje su obuhvatile značajan dio prostora Bosne i Hercegovine, imao sam priliku da sudjelujem u pružanju pomoći lokalnom stanovništvu na već ugroženim područjima zajedno sa djelatnicima EUFOR-a. Kao djelatnik OS BiH, upućen sam na radove i pružanje pomoći u području Orašja i Domaljevca. Ono što nas je tamo dočekalo iznenadilo je i premašilo sva naša očekivanja. Osjećao sam žaljenje prema ugroženom stanovništvu i uništenoj teško stečenoj imovini, ali sam imao i osjećaj ponosa što mogu u takvoj situaciji

nekome pružiti pomoć zajedno sa djelatnicima EUFOR-a. Prostori u kojima smo izvršavali radove pružanja pomoći pružali su veoma loše higijenske uvjete, ali smo unatoč tome uspješno izvršili svoju misiju“.

Major Šefik Čamdžić, 5. pbr OS BiH

„Tokom 2014. godine bilo je planirano da se realizuje zajednička obuka/vježba OS BiH i EUFOR-a pod nazivom „Brzi odgovor 14“ na GPO OS BiH Manjača u vremenu od 07. do 13. juna 2014. godine. Međutim, usljed obilnih padavina koje su zahvatile BiH, planirana vježba je promijenila formu i karakter tako da je realizovana vježba „Zajednički napor 14“ u periodu od 05. do 20. juna 2014. godine. Ova vježba je realizovana po stvarnom scenariju i uz angažovanje stvarnih vojnih efektiva (snaga i sredstava) OS BiH i EUFOR-a. To je bila prilika da se provjere operativne sposobnosti Komande 5. pješadijske brigade i namjenski formiranih snaga za izvršenje zadataka, da u realnom vremenu planiraju i izvode operacije vezane za pružanje vojne pomoći civilnim vlastima u otklanjanju posljedica elementarnih nepogoda (poplava i klizišta).

Ovo su bila naša prva iskustva, kao komande, da radimo u multinacionalnom okruženju i na ovakvim zadacima. Zajednički rad u operativnom centru, formiranom od predstavnika komande 5.pbr i komande EUFOR-a na jednom nivou, te u komandi Borbene grupe u kojoj su radili pripadnici pješadijske brigade i Multinacionalnog bataljona EUFOR-a,

bio je poseban izazov za nas. Organizacija rada u Operativnom centru, rad CIMIC centra i timova na terenu, koordinacija u angažovanju jedinica OS BiH i EUFOR-a, izvještavanje i, na kraju, sama komunikacija na svim nivoima su izuzetna iskustva koja već koristimo u obuci i vježbama na nivou 5.pbr.

Ipak, glavni cilj same vježbe „Zajednički napor 14“ bio je da se pomogne lokalnim vlastima i stanovništvu u otklanjanju posljedica poplava, što je odmah prepoznato i zbog čega su OS BiH dobile zasluženu pažnju i zahvalnost kod naših građana“.

potporučnik Milan Crnogorac, 5. pbr OS BiH

„Evakuisano stanovništvo s plavnog područja udomljeno je u kasarni „Vojvoda Stepa Stjepanović“ u Bijeljini, gdje im je obezbijeđena ishrana, smještaj, medicinska zaštita i svaki drugi vid pomoći i zaštite.“

U toku majskih polava saradnja s pripadnicima EUFOR-a na terenu bila je na najvišem nivou. Pravovremeno i potpuno su koordinisani svi zadaci i aktivnosti, vojnička usklađenost i ozbiljnost na terenu je unijela optimizam i sigurnost među poplavljenim stanovništvom.

Poslije završetka evakuacije i spašavanja stanovništva, aktivno se krenulo s poslovima raščišćavanja, dezinfekcijom i deratizacijom plavljenog područja angažujući pri tome tehnička sredstva pripadnika EUFOR-a koji su mnogo doprinijeli bržem povratku stanovništva u njihove domove.

Posebno treba istaći ulogu pripadnika EUFOR-a, koji su kroz brze razvojne projekte pomagali ugroženo stanovništvo. Imam zaista lijepo iskustvo radeći s njima. Svoj posao radili su jako profesionalno, a reakcije građana na spremnost i pomoć pripadnika OS BiH i EUFOR-a su, svakako, pozitivne. Na kraju, mogu reći da su znanje, profesionalnost, obučenost i opremljenost bili od velike pomoći stanovništvu ugroženih područja, čime je ispunjen jedan od ključnih zadataka.“

poručnik Hamdija Elezović, 5. pbr OS BiH

„Sama vježba “Združeni napor 14” i izazovi koji su bili pred nama u pružanju pomoći civilnim strukturama i institucijama, bili su odlična prilika da se uvježbaju standardne operativne procedure koje se podrazumijevaju pri vanrednim situacijama i elementarnim nepogodama. Rad s austrijskim, mađarskim, britanskim i slovenačkim pripadnicima oružanih snaga bila je savršena prilika za upoznavanje s EU procedurama i opremom koja je na upotrebi u njihovim jedinicama. Tokom vježbe bio sam jedna od glavnih spona između pripadnika OS BiH i pripadnika EUFOR-a. Tokom svakodnevnog rada, međuljudski odnosi su bili na vrlo visokom nivou. Uglavnom, ova vježba sa pripadnicima EUFOR-a je meni, kao poručniku, starješini OSBiH, vrlo vrijedno iskustvo koje će mi koristiti u narednim izazovima i profesionalnoj karijeri“.

Intervju - general Anto Jeleč

Koje postrojbe će sudjelovati u vježbi „Brzi odgovor“ i sa kojim brojem pripadnika će biti angažirane OS BiH?

Anto Jeleč: U planiranoj vježbi „Brzi odgovor“ koja će se realizirati u listopadu 2015.godine na lokaciji poligona Manjača, OS BiH će sudjelovati sa postrojbama:

- 1. satnija 2. pješačke bojne, 5. pbr OS BiH,
- EOD tim br TP OS BiH,
- tim vojne policije br TP OS BiH,
- sanitetski tim ZP OS BiH

Koliko su oni obučavani i koliko je trajala obuka?

Anto Jeleč: Trenutno su u tijeku pripreme postrojbi OS BiH koje će sudjelovati u vježbi i one se realiziraju u okviru redovne obuke postrojbi. Neposredne pripreme za sudjelovanje u vježbi će realizirati

personal iz postrojbi kroz obuku u trajanju od mjesec dana.

Koje benefite će ova vježba dati OS BiH?

Anto Jeleč: OS BiH će kroz predstojeću vježbu ostvariti određene benefite, kako u vještinama potrebitim u operacijama potpore miru, tako i u djelovanju unutar višenacionalnog okruženja. Sudionici u vježbi bit će angažirani na zadaćama koje su definirane sukladno Zakonu o obrani BiH.

Da li su naučene lekcije iz prethodnih vježbi sa EUFOR-om dale rezultate?

Anto Jeleč: Naučene lekcije sa prethodnih vježbi su dale pozitivne rezultate, što nedvosmisleno govori da EUFOR daje ogroman doprinos u razvoju samostalnih i samoodrživih kapaciteta obuke OS BiH.

Intervju s britanskim ambasadorom, Nj.E. Edvardom Fergusonom

Krajem prošle godine, Velika Britanija i Njemačka su pokrenule novu inicijativu čiji cilj je približavanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji. Inicijativa je kasnije usvojena i od strane EU, što je značilo pozitivan korak ka evropskim integracijama. O njenom nastanku i uspješnosti inicijative, u intervjuu za TEME govorio je britanski ambasador u Bosni i Hercegovini, Nj.E. Edward Ferguson.

Koje su prednosti britansko-njemačke inicijative?

Ambasador Ferguson: Pa, drago mi je reći da ono što je počelo kao britansko-njemačka inicijativa, sada je usvojeno kao nova strategija Evropske unije za BiH. I to je prva prednost. Sada imamo pristup koji ima punu podršku zemalja članica EU, ali i od mnogih drugih međunarodnih partnera i, još važnije, međunarodnih finansijskih institucija kao što je MMF. Sve glavne političke stranke saglasne su sa strategijom, a državne i entitetske vlade usvojile su pozitivan i ambiciozan program reformske agende.

U suštini, cilj izrade nove strategije je deblokiranje evropskog puta BiH, ali bez spuštavanja kriterija u pogledu uvjeta koji moraju biti ispunjeni. Tako da smo se složili da odložimo neke od težih političkih i ustavnih pitanja oko kojih ne postoji koncenzus, a umjesto toga, da se koncentriramo na ono što smatramo najhitnijom potrebom za zemlju, a ono do čega je stanovništvu najviše stalo: stabilizacija ekonomije, otvaranje radnih mjesta (posebno za mlade ljude), jačanje vladavine prava i borba protiv korupcije. Prvi korak naprijed napravljen je nedavno, prilikom usvajanja novog Zakona o radu u Federaciji BiH. Ovo je od velike važnosti kako bi se pomoglo kompanijama da uspješno posluju i

rastu u konkurentnoj globalnoj ekonomiji. Samo privatni sektor može stvoriti održiva radna mjesta. I, samo privatni sektor može isplatiti dugove ove zemlje, umjesto što se oni povećavaju.

Koliko se ova inicijativa razlikuje od prethodnih?

Ambasador Ferguson: Mislim da se razlikuje u nekoliko tačaka. Kao prvo i najvažnije, promijenio se kontekst. Ekonomija se nastoji izboriti sa problemima. Jako veliki broj mladih ljudi napušta zemlju. Prošlogodišnji protesti pokazali su da ljudima ponestaje strpljenja s političkim liderima koji ne prestaju da se prepiru, ali koji ne provode reforme koje će ljudima osigurati egzistenciju. Reforme nisu neobavezne, one su od suštinskog značaja. Mislim da većina političara to sada shvata.

Također je jako bitno da su novi fokus inicijative EU socijalne i ekonomske reforme što znači da smo, po prvi put, uskladili uslove EU sa MMF-om. To je veliki podsticaj, jer bez reforme neće biti više ni kredita.

Konačno, lideri svih glavnih političkih stranaka su se obavezali na reforme, a njihova izjava o spremnosti na provedbu reformi, usvojena je od strane oba doma državnog Parlamenta. Mislim da je jako bitno da su demokratske institucije BiH preuzele vlasništvo nad reformama. Ali, to znači da sve strane – bilo da su u vlasti ili opoziciji - moraju raditi zajedno kako bi konstruktivno ova zemlja krenula naprijed.

Koliko ste sigurni u uspjeh?

Ambasador Ferguson: Ja nisam naivan. Mi smo napravili razuman korak, ali pred nama je, još uvijek, dug put. Znam da je u prošlosti propao veliki broj inicijativa. Iako se većina ljudi u ovoj zemlji želi pridružiti EU, konkretno govoreći, znam da ljudi i vođe u ovoj zemlji nemaju zajedničku viziju budućnosti koju žele za sebe i svoju djecu. Dakle, ne gajim iluzije da će ovaj proces biti jednostavan.

Ako želimo vidjeti bilo kakav napredak u pitanjima od stvarne važnosti, za to će biti potrebno promijeniti pristup. Saradnja umjesto opstrukcije. Pregovaranje umjesto kritiziranja. Kompromis umjesto ideologije. Ljudi često krive sistem. Istina jeste da ova zemlja, nesumnjivo, ima jedan od najsloženijih i najneefikasnijih sistema vlasti u svijetu. Ali, na kraju, to je samo izgovor. Ako političari i građani ove zemlje žele promijeniti stvari, onda oni to mogu i učiniti.

Neki kažu da će EU odustati od BiH ako ova inicijativa ne uspije. Je li to istina?

Ambasador Ferguson: Ja bih radije rekao da je ovaj novi pristup najpovoljnija ponuda koju je BiH dobila od EU, a to je prilika koju ova zemlja ne smije propustiti. Svijet se kreće vrtoglavom brzinom, a BiH se ponekad čini kao da ostaje zaglavljena u prošlosti, s neodrživom ekonomijom i sektaškim načinom razmišljanja. Mi i naši partneri u EU želimo da ova zemlja uspije i čvrsto vjerujemo da je to moguće. Spremni smo pomoći, uključujući i financijska izdavanja, ali dani kada je međunarodna zajednica nametala svoju volju u BiH su završeni. Ljudi moraju zahtijevati promjene, a političari ih moraju donijeti.

Šta mislite o većem angažmanu civilnog sektora i NVO-a?

Ambasador Ferguson: Mislim da je od suštinske važnosti. Čuo sam mnoge kako kažu da su ljudi u ovoj zemlji apatični po pitanju politike. Moje iskustvo je drugačije. Nikad nisam upoznao ljude koji govore više o politici. Ali, mislim da su mnogi od njih izgubili nadu i bore se da pronađu političare i stranke koje mogu podržati. Ja kažem, ako ne možete pronaći stranku kojoj dajete svoju podršku, onda podržite reforme. Istina, one neće biti jednostavne, ali nude najbolju šansu za poboljšanje života običnih ljudi u ovoj zemlji, kako bi se otvorile mogućnosti za sve - ne samo za dobro uvezane elite.

Koji su glavni ciljevi Britanske ambasade u narednom periodu?

Ambasador Ferguson: Jedna od prvih stvari koje sam uradio kada sam postao ambasador, bila je objavljivanje ciljeva moje ambasade u cjelini. Možete ih pronaći na mom blogu iz oktobra 2014. godine. Mnogo se govori o potrebi jačanja transparentnosti, a smatrao sam da je vrlo važno riječi pretvoriti u djela. Ali, u suštini, naša uloga kao ambasade je da podrži stabilnost i prosperitet Bosne i Hercegovine, uključujući i našu podršku postepenoj integraciji zemlje u evropske institucije EU i u NATO.

Koji su najvažniji projekti koje Britanska ambasada provodi u 2015?

Ambasador Ferguson: Mi podržavamo veliki broj projekata. Drago mi je što mogu da kažem da smo ambasada koja širi svoje kapacitete, kako kadrovske,

Posvećenost u pružanju mogućnosti mladim muškarcima i ženama u Bosni i Hercegovini da postanu oficiri Oružanih snaga BiH

Kao rezultat zajedničkog projekta Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine (BiH) i Britanske ambasade u Sarajevu, BiH je uvela višeefikan i transparentan sistem za izbor i obuku novih generacija mladih oficira. Ovaj novi sistem uveden je 2013. godine, a do sada je privukao najbolje mlade lidere iz bh. društva. Po prvi put, konkurs je bio otvoren za muške i ženske kandidate birane direktno iz civilnog sektora. Odluka da se organizuje proces selekcije oficira za najbolje iz civilnog sektora, došla je kao rezultat 10-mjesečne studije koju su zajednički sproveli Ministarstvo odbrane BiH i Ured vojnog atašea Britanske ambasade. Uspješni kandidati prošli su kroz novi, intenzivan program vojne i liderske obuke.

Šerif Zjakić, vojnik Oružanih snaga BiH, dobio je nagradu za najboljeg kadeta na Vojnoj akademiji Ujedinjenog Kraljevstva, gdje je boravio tri mjeseca,

tako i u pogledu sredstava. Svi projekti su dizajnirani tako da imaju strateški utjecaj, a fokusirani smo uglavnom na one na državnom i entitetskom nivou. Na primjer, radimo mnogo na pružanju podrške Oružanim snagama BiH. Pomogli smo im da uvedu novi, transparentniji, sistem zasnovan na zaslugama, za odabir i obuku novih oficira. Također smo jedan duži period pružali podršku Centru za obuku za operacije podrške miru (PSOTC). Aktivni smo u mnogim drugim područjima, kao što su izgradnja kapaciteta u okviru reforme pravosudnog sistema, zatim pružanje podrške državnoj i entitetskim vladama u implementaciji njihovih strategija za borbu protiv korupcije, pomaganje preživjelim žrtvama ratnog silovanja da dođu do pravde i, naravno, podsticanje i podrška ekonomskim reformama.

a dodijeljena mu je i *Hodson's Horse Merit* nagrada za izvanredne akademske i vojne rezultate na Kraljevskoj vojnoj akademiji Sandhurst.

On je prvi bh. vojnik koji je dobio spomenute nagrade za sposobnost, a peti vojnik iz Bosne i Hercegovine koji je, zahvaljujući podršci Ministarstva odbrane BiH i Britanske ambasade u Sarajevu, završio Kraljevsku vojnu akademiju Sandhurst. Šerifova želja je da se kroz njegov primjer inspirišu mladi ljudi kojima nedostaje nade, želje i volje, ali koji bi htjeli postati dio bolje budućnosti BiH.

Multietnički kamp za djecu u Drežnici

Poručnik Andreas Grassberger

Oko 20 djece iz multietničkih škola iz cijele BiH - Zenice, Tuzle, Mostara, Foče i Sarajeva, učestvovalo je u kampu za alpinističko penjanje, koji je organizovan od 29.juna do 3.jula u Drežnici. Kamp je organizovao tim austrijskog odjela za civilno-vojnu saradnju (CIMIC), koji je osigurao donacije i podržao ovaj događaj. "Pokrenuli smo ovaj projekat zajedno s pukovnikom Michaelom Lasserom iz Savjetodavnog tima EUFOR-a iz Tuzle. Mislili smo da bi sportsko penjanje bilo savršen način da okupimo djecu različitih etničkih grupa. Iz naše perspektive, mogu reći da ovo zaista dobro funkcioniše", rekao je poručnik Andreas Grassberger, bivši šef austrijskog CIMIC-a.

Pukovnik Michael Lasser

Pukovnik Michael Lasser jedan je od inicijatora osnivanja multietničkog kampa za djecu u BiH. "Ideja je bila da se organizuje multietnički kamp za sportsko penjanje za djecu između 10 i 15 godina,

kako bi stvorili prijateljstva koja ne poznaju etničke granice. Kroz ovaj projekat želimo ih naučiti kako da vjeruju jedni drugima, ali da ih naučimo i potrebnim vještinama i tehnikama ovog sporta. Veoma sam zadovoljan rezultatom. Posebno sam impresioniran ovom prelijepom zemljom koja nudi brojne mogućnosti za različite vrste alpinizma. Imao sam priliku, zajedno sa bosanskim prijateljima, da planinarim, skijam i radim raznovrsne stvari koje ova zemlja ima za ponuditi".

Pripadnici EUFOR LOT - tima za vezu i posmatranje održali predavanje o opasnostima od mina

Pripadnici EUFOR-a i lokalna instruktorka tokom predavanja

Iako se pripadnici EUFOR-a i Oružanih snaga BiH trude da riješe problem, mine će još dugo vremena predstavljati veliku prijetnju u Bosni i Hercegovini. EUFOR podržava OS BiH kroz proces izvođenja obuke iz oblasti deminiranja, čiji timovi uklanjaju i uništavaju eksplozivne naprave širom zemlje.

Stoga, kontinuirane edukacije o opasnostima od mina vrlo su bitne, kako bi se izbjegao veći broj žrtava od mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS). Sigurnost djece mora biti jedan od najvažnijih ciljeva, ne samo za EUFOR-ov Odjel za koordinaciju minskih informacija, već za društvo u cjelini.

Švicarski LOT – Tim za vezu i posmatranje iz Mostara, zajedno sa EUFOR-ovim timom za deminiranje i uklanjanje eksplozivnih naprava, organizirao je predavanje za polaznike kampa u Drežnici. Djeca su imala priliku vidjeti u kojoj mjeri je BiH zagađena minama i kako kontakt s njima završava smrtonosnim ishodom.

Procjenjuje se da se na 9.185 lokacija u Bosni i Hercegovini još uvijek nalazi oko 120. 000 mina. Oko 1176,50 km² je sumnjive površine, što predstavlja opasnost za 540.000 građana ili oko 15% stanovništva.

Kroz svoj program edukacije o opasnostima od mina, EUFOR uveliko doprinosi Strategiji protivminskog djelovanja BiH. "Cilj edukacije o opasnostima od mina je umanjiti rizik od posljedica koju mine i neeksplozirana ubojna sredstva (NUS) ostavljaju na ljude, ali u isto vrijeme učiniti BiH sigurnijim mjestom za življenje. Stoga, LOT-timovi organiziraju predavanja u bosanskohercegovačkim školama kako bi djecu informirali o opasnostima od mina i NUS-a. Veoma je važno da djeca znaju gdje se mine nalaze, zato mi koristimo mape na kojima se mogu vidjeti lokacije sa minama! U biti, ako hodate poznatim stazama, nikada nećete imati problema, ali ako idete u šumu ili na planine, tada uvijek treba biti oprezan. Znamo da djeca u školi dobijaju mnogo više informacija nego odrasli, ali mine se mogu kretati, a djeca to vrlo često zaborave. Iz tog razloga, mi želimo kroz ova predavanja da ih podsjetimo kako moraju i dalje biti oprezniji, jer u ovoj zemlji ima još veliki broj zaostalih mina. Zahvaljujući našem programu, broj

Naučene lekcije

Gorica - Foča:

"Da ne prilazimo ako vidimo znak upozorenja; ako se nađemo na mjestu gdje su mine, moramo pozvati u pomoć!"

Ivan - Sarajevo:

"Mnogo toga smo naučili o minama, da se ne smijemo približavati određenim područjima kako ne bismo nastradali i ostali nepokretni!"

Ivan - Mostar:

"Naučio sam da trebam stati u mjestu, zvati u pomoć, ako bih naišao na minu, trebam prijaviti policiji i starijima, označiti područje i upamtiti gdje se nalazi!"

Bernadette – učenica iz Austrije:

„Prije nego što sam došla, nisam znala šta da očekujem, ali sada kada sam ovdje, zaista mi se sve dopada. Priroda je lijepa, a penjati se ovdje je izvrsno. Mnogo volim i bosansku hranu!"

incidenata se smanjio u odnosu na ranije godine i ovo je veliki uspjeh za sve nas. Drago nam je vidjeti da djeca posjeduju znanje kada je riječ o minskoj situaciji u ovoj zemlji. Međutim, neka od njih, ipak, moraju naučiti da prijetnja postoji i kako se s njom treba nositi", rekao je vojnik Mario Petrillo iz švicarske LOT-kuće u Mostaru, koji je zajedno sa certificiranom lokalnom instruktoricom, pripremio predavanje za polaznike kampa.

U BiH je nakon rata stradalo oko 1.500 ljudi, koji su bili žrtve mina i NUS a. Iz godine u godinu, broj žrtava se smanjuje, a razlog tako pozitivnog trenda leži u činjenici da su ljudi u BiH sve više uključeni u programe o edukaciji o opasnostima od mina, pogotovo u rizičnim područjima

EUFOR-ov Odjel za koordinaciju minskih informacija i LOT-kuće, kroz program edukacije o opasnostima od mina, približili su ovu oblast stanovništvu kroz različite aspekte i zaslužni su za veliki broj educiranih osoba u BiH. Zahvaljujući njima, više od 250.000 ljudi tokom posljednjih godina prisustvovao je pomenutom edukativnom programu.

Pukovnik Jürgen Schlechter

Izgradnja povjerenja

Šef EUFOR-ovog Odjela za zajedničke vojne poslove, pukovnik Jürgen Schlechter (Šlehter) - (Austrijska vojska), bio je, također, oduševljen kampom u Drežnici. "Impresioniran sam ovim što se događa ovdje i drago mi je što vidim da je djeci veoma zabavno. Mislim da je alpinističko penjanje specifično, jer se u ovom sportu oslanjate na drugoga, na partnera u kojeg imate povjerenje, koristite isto užu bez obzira na to da li znate tu osobu ili ne. Zaista smo ponosni što smo uključeni u ovaj projekt za djecu u Bosni i Hercegovini", rekao je on.

Tim instruktora predvodili su iskusni planinarski vodiči Oružanih snaga Austrije i bosanskohercegovačkog Planinarskog saveza. Trening i korištene metode izvodili su se po najvišim sigurnosnim standardima Međunarodnog planinarskog saveza. Predstavnici Odjela za civilno-vojnu saradnju (CIMIC) zaslužni su za sveukupnu organizaciju kampa, a uz podršku logističkog odjela austrijskog kontingenta EUFOR-a, obezbijeđen je prijevoz za djecu i instruktore. Djeca i instruktori bili su smješteni u školi, u neposrednoj blizini alpinističke lokacije. Sportska dvorana i školsko dvorište, u prirodnom okruženju punom zelenila, bili su itekako pogodni i za druge aktivnosti na otvorenom, kao što su odbojka i fudbal.

Prijateljstvo između učenika iz Austrije i BiH

U kampu su boravila djeca sva tri konstitutivna naroda, a bila su raspoređena u nekoliko ekipa. Svaka alpinistička ekipa bila je pod nadzorom jednog austrijskog i jednog bosanskog instruktora koji su bili zaduženi za sigurnost djece. Zahvaljujući partnerstvu između jedne austrijske sportske gimnazije i bh. alpinističkog kampa, prikupljena su sredstva za organizaciju multietničkog kampa u Drežnici. Ovaj pilot-projekat mogao bi da preraste u redovno godišnje okupljanje i dugoročno partnerstvo na obostrano zadovoljstvo.

Ambasador Wigemark: Reformska agenda: Najbolja šansa Bosne i Hercegovine

Usvajanje Reformske agende na državnoj i entitetskim razinama vlasti predstavlja priliku za sve u Bosni i Hercegovini da uhvate korak s ostatkom Europe i pridruže se europskoj porodici. Mnoge od ovih reformi su se već davno trebale provesti, bez daljih odlaganja. Reformska agenda je jedinstvena i obuhvata širok spektar mjera u oblastima ekonomije, socijalne zaštite, uprave i vladavine prava. Predstavlja kulminaciju napora unazad više od godinu dana na usaglašavanju niza prioriternih mjera za jačanje privrede i stvaranje kvalitetnijih i većeg broja radnih mjesta za sve. Novi Zakon o radu u Federaciji BiH jeste značajan iskorak ali je istovremeno tek dio Reformske agende koji treba pratiti i niz drugih mjera da bi se osigurala uspješnost.

Reformska agenda je rezultat do sada najopsežnijeg procesa konsultacija ikada u BiH. Čvrsto se temelji na političkim programima djelovanja triju vlada, odnosno Vijeća ministara, Federacije BiH i Republike Srpske. Inicijalnu inspiraciju osigurao je Forum za prosperitet i zapošljavanje, održan u maju 2014. godine, uz učešće cijelog niza predstavnika nevladinog sektora, akademske i poslovne zajednice te političkih predstavnika. Dalji doprinos je osiguran kroz stručna i javna događanja, uključujući i susrete s građanima u lokalnim zajednicama širom zemlje ali i putem interneta. Tokom izrade, Reformska agenda je prošla kroz više radnih verzija i brojne diskusije. Može se sa sigurnošću reći da odražava kolektivnu želju i vlasti i građana Bosne i Hercegovine da se krene naprijed u bolju budućnost. Štaviše, svoju podršku su iskazale i Europska unija, Međunarodni monetarni

fond, Svjetska banka i Europska banka za obnovu i razvoj ali i predstavnici drugih vlada, uključujući Sjedinjene Američke Države. Vodeće zemlje poput Japana, Rusije i Turske također su izrazile svoju podršku setu sveobuhvatnih reformi, na primjer, tokom posljednje sjednice Vijeća za provedbu mira u Bosni i Hercegovini. Drugim riječima, oko ozbiljnih reformskih napora postignut je snažan konsenzus.

Svi koji podržavaju Reformsku agendu saglasni su da je vrijeme da se sa retoričke podrške reformama pređe na konkretno djelovanje. Sa svakom novom godinom, Bosna i Hercegovina dodatno zaostaje za svojim susjedima u smislu poslovnog okruženja i drugih politika potrebnih za poticanje ulaganja i otvaranje novih radnih mjesta. Prema najnovijim statističkim podacima EUROSTAT-a, BiH u ovom trenutku bilježi najniži relativni BDP u Europi i zaostaje prema usporedivim podacima za svojim susjedima u regiji Zapadnog Balkana. Jedna od posljedica je i da ukupna stopa nezaposlenosti iznosi više od četvrtine radne snage, a stopa nezaposlenosti mladih je najviša u Europi. Vrijeme je da se ovakav trend preokrene i svim građanima ponudi istinski pristup kvalitetnim poslovima koji odgovaraju njihovim vještinama i kvalifikacijama, bez obzira na njihovu političku ili nacionalnu pripadnosti. Dani povlaštenog sistema s „poslovima za naše ljude“ u zamjenu za političke usluge ne samo da se moraju, već vjerujem i da se mogu okončati.

Jedan od jednostavnih i povoljnih koraka je jačanje veza između obrazovanja i tržišta rada. Obrazovanje i stručno usavršavanje treba biti u skladu sa zahtjevima

tržišta rada, pogotovo u privatnom sektoru. Ponekad se jednostavno radi o boljim informacijama o postojećim mogućnostima. Jedan od takvih primjera su Sajmovi obrazovanja i zapošljavanja koje je moj ured organizirao u Zenici i Banjoj Luci, gdje su ponuđeni poslovi za više od 4000 ljudi. Mladi ljudi i tražitelji zaposlenja imali su priliku upoznati se sa slobodnim radnim mjestima, te su također dobili savjete o načinima bolje vlastite prezentacije i eventualnim kvalifikacijama i novim vještinama koje bi im mogle biti potrebne. Potrebni su nam češći takvi skupovi gdje udružujemo snage. Potrebno je informirati mlade o najnovijim trendovima na tržištu rada kako bi se učinkovito pomoglo tražiteljima zaposlenja u sticanju novih znanja i vještina koje su istinski potrebne na ovdašnjem tržištu rada.

Sada postoji mogućnost reformiranja poslovnog okruženja i osiguranja održivosti poreskih sistema i javnih finansija. Veličina i uloga sektora uprave se mora smanjiti. Javni sektor je i više nego preskup za zemlju veličine Bosne i Hercegovine i to ne samo zbog složenih daytonskih struktura na više razina. Ovo je također i posljedica decenija političkog kronizma. Ozbiljna reforma javne uprave će također i povećati povjerenje investitora a nadamo se i potaknuti domaće banke da ponovno počnu plasirati sredstva kroz zajmove u značajnijoj mjeri. Da ne bude zabune: BiH ne pati od problema likvidnosti. Umjesto toga, banke u Centralnoj banci drže i veće rezerve nego što se to od njih traži jer ne mogu pronaći adekvatne projekte za finansiranje. Novac je tu. Ali investitori i poduzetnici moraju vidjeti svjetliju budućnost kroz maglovite domaće propise i poreze prije nego počnu ponovno zapošljavati. Moratorij na plate i zapošljavanje novih uposlenika u javnom sektoru također će poslati snažan signal glasačima da se ne očekuje samo od njih da promijene svoje ponašanje već i od institucija.

Novi zakoni o radu i prakse će biti ključni element u unaprjeđenju ovakvog poslovnog okruženja. Fleksibilnost na tržištu rada mora se povećati i prilike za pronalaženje pristojnog posla, posebno kod mladih ljudi, moraju se drastično unaprijediti. Jednak

pristup mogućnostima zapošljavanja za sve jeste temeljno ekonomsko i socijalno pravo sadržano u brojnim međunarodnim konvencijama. Novi zakoni o radu imaju za cilj sigurnije i pravičnije umjesto privilegiranih zapošljavanja. Prošlosedmični Zakon o radu koji je donijela Vlada FBiH i Parlament FBiH uključuje 26 članova čijim odredbama se jačaju prava radnika, na primjer, putem velikodušnih naknada za roditeljske dopuste, što je više u skladu s europskim standardima od prethodnog zakona. Novi zakon će omogućiti radnicima i poslodavcima da se prilagode promjenjivim okolnostima što je od velike važnosti kod promocije ulaganja.

Reforme poslovnog okruženja trebaju ići paralelno s daljim jačanjem vladavine prava i načela dobrog upravljanja. Krivične istrage moraju biti brze, efikasne i temeljite a sankcije, pored toga što se moraju izvršavati, istovremeno moraju služiti svrsi odvratanja od počinjenja krivičnih djela. Poslovno okruženje bez korupcije podržava i odgovorno, profesionalno i učinkovito pravosuđe, kao bitan preduslov za vraćanje povjerenja građana i stranih investitora.

Reforme će biti teške ali će u konačnici osigurati koristi za sve. BiH treba uspostaviti sistem u kojem se penzije i socijalna davanja, uključujući zdravstveno osiguranje, mogu osigurati za one koji su u najvećem stanju potrebe. Ugrožene kategorije, poput starijih osoba, invalida i onih koji nose ožiljke jednog od najgorih sukoba koje je Europa vidjela, trebaju dobiti odgovarajuću podršku. Istovremeno, oni koji su voljni i sposobni za rad trebaju imati i priliku za to. Preveliki broj ljudi je već napustio ili razmišlja da napusti zemlju u nedostatku boljih perspektiva na vidiku. BiH treba doći do pozicije u kojoj se vlasti percipiraju kao pomoć, a ne smetnja i iznad svega, do stanja u kojem se građani mogu nadati ispunjenim životima u vlastitoj zemlji.

Ima i onih koji se protive ovim reformama i koji će pokušati zadržati svoje povlaštene pozicije. Ali je došlo vrijeme da svi imaju jednaku priliku i pozivam sve da podrže reformske napore svojih izabranih vlasti.

CONTINUE ON NEXT PAGE

EU

Vrijeme je i da se ostave po strani politička i stranačka neslaganja i da se okrenemo općem dobru svih. U februaru ove godine, svih 14 vodećih političkih stranaka potpisale su izjavu opredjeljenja za Evropsku uniju, te da će podržati proces reformi i krenuti naprijed u procesu intenzivnijih evropskih integracija. Vrijeme je da svi pokažu hrabrost i odlučnost. Politička prepucavanja neće nikoga impresionirati.

Reformska agenda će započeti proces oporavka. Očekuje se da će Evropska unija i međunarodne finansijske institucije osigurati gotovo jednu milijardu eura tokom trogodišnjeg perioda kao izravnu podršku za troškove provođenja reformi, pored dodatnog izdvajanja od oko pola milijarde eura za ulaganja. Zauzvrat, ova sredstva trebaju potaknuti privatne investicije i potaknuti cjelokupnu privredu i stvaranje novih radnih mjesta.

Zemlja se nalazi na raskršnici i u narednim mjesecima treba krenuti pravim putem. Taj put bi je mogao dovesti do članstva u Evropskoj uniji, a naše Vijeće za vanjske poslove već je obećalo da mjerljivi napredak u provedbi Reformske agende može dovesti do prihvatanja ranije prijave za članstvo. Vrijeme je da domaći lideri i građani udruže snage i krenu naprijed.

Prema zajedničkoj budućnosti Zapadnog Balkana i EU: Izjava visoke predstavnice i potpredsjednice Evropske komisije Federike Mogerini, potpredsjednika Evropske komisije za Energetsku uniju Maroša Šefčovića i komesara za politiku susjedstva i proširenje Johannaesa Hahnja

27. avgusta/kolovoza 2015., Vlada Austrije ugostila je lidere Zapadnog Balkana na sastanku visokog nivoa kako bi se podržala evropska perspektiva ove regije. Zajedno sa liderima iz Njemačke, Francuske, Italije, Slovenije i Hrvatske, mi smo kao predstavnici EU prisustvovali ovom važnom Samitu – nastavku konferencije koju je organizirala njemačka vlada u Berlinu prije godinu dana – uoči ključnog koraka naprijed u dijalogu između Beograda i Prištine kojeg omogućuje EU. Četiri sporazuma dogovorena 25. avgusta/kolovoza u Briselu – o energetici, telekomima, uspostavljanju Udruženja/Zajednice općina sa srpskom većinom i o slobodi kretanja/mostu u Mitrovici – predstavljaju prekretnicu u normalizaciji odnosa između ove dvije zemlje. Šalju i snažnu poruku cijeloj regiji.

Uz jasnu evropsku perspektivu, Zapadni Balkan je najbliži Evropskoj uniji ne samo u smislu geografije, već i u smislu vrijednosti i stremljenja. Građani u regiji žele bolje socio-ekonomske uslove kod kuće, ojačanu vladavinu zakona i odgovornost, unaprijeđene veze unutar svojih zemalja, kao i sa susjedima i cijelom EU. Mladi traže načine da ostvare svoje nade u pogledu obrazovanja i dobrog zaposlenja uz sigurnu osnovu za zasnivanje porodice.

Kako bi postigli napredak, jasno je da lokalni lideri moraju ostaviti po strani domaća rivalstva i fokusirati se na zajedničke interese svojih zemalja, a to podrazumijeva regionalnu saradnju i evropsku perspektivu. Važni domaći dogovori s početka 2015. godine u Bosni i Hercegovini i u skorije vrijeme u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji, zajedno sa najnovijim naprecima u dijalogu između Beograda i Prištine, upravo su primjeri potrebne dinamike.

Napredak na polju povezanosti je još jedan dobar primjer. Zemlje Zapadnog Balkana preuzele su vlasništvo: njihove lidere treba pohvaliti na političkoj volji i vodstvu koje su pokazali ostavljajući po strani razlike iz prošlosti. Dogovorili su se da grade mostove – ne samo fizičke već i mostove mira i pomirenja.

Postizanje dogovora u svrhu rješavanja dugotrajnih sporova je jasan cilj gdje EU može ponuditi svoju podršku, ali temeljna politička volja mora poteći iz glavnih gradova regije.

Događaji ovog ljeta podsjetili su nas na ključnu važnost Zapadnog Balkana za Evropsku uniju iz još jednog razloga. Evropa se suočava sa najtežom izbjegličkom krizom od Drugog svjetskog rata i cijeli kontinent je pogođen. Nijedna zemlja ne može odgovoriti na ovo vanredno pitanje samostalno, svaka zemlja mora doprinijeti rješavanju ovog zajedničkog izazova. Potreban nam je koordinirani odgovor EU i najviši stepen saradnje između naše Unije i naših susjeda. Spremni smo na pojačanu podršku i značajnu finansijsku pomoć za naše partnere kako bismo im pomogli izgraditi kapacitete za kontrolu granica i borbu protiv krijumčarenja ljudi. Ali, također nam je potrebno da oni preuzmu svoje obaveze za suočavanje s krizom.

Evropska debata o migraciji se do sada suviše često pretvarala u beskorisnu igru okrivljavanja. Moramo prestati s upiranjem prsta jedni u druge

i svi skupa raditi na pronalaženju zajedničkih rješenja. Ovo se više ne može odlagati: u pitanju su životi i dostojanstvo tolikih ljudi koji bježe od rata, siromaštva, progona. Niko ne zagovara otvaranje granica EU. Ali, imamo odgovornost prema ovim ljudima. Vrata Evrope ne smiju se zatvoriti pred licima izbjeglica i prognanika. Ako se to desi, onda više nismo Evropa.

Upravljanje krizom će biti važan test za EU, zemlje Zapadnog Balkana i njihovu evropsku perspektivu.

Ova regija može i treba biti dodatno integrirana u evropske mreže. U pripremi za pojačanu integraciju sa i u EU, međupovezanost regije ide naprijed. Transport se mora omogućiti duž glavnih ruta. Također, potrebno je unaprijediti energetske mreže i pojačati njihov kapacitet.

Vjerujemo da Bečka deklaracija usvojena na Samitu šalje jasnu poruku podrške za evropsku perspektivu, regionalnu saradnju, međupovezanost u regiji i unapređenje socio-ekonomskih uslova za sve, uključujući mlade. Kako se vidi iz nedavnog napretka u dijalogu između Beograda i Prištine, pojačana uloga EU na Zapadnom Balkanu samo može ići u korist našim partnerima i nama samima. EU i Zapadni Balkan dijele isti prostor i iste interese – a vjerujemo da možemo dijeliti i istu evropsku budućnost.

Aktivnosti LOT timova iz Bratunca i Travnika

Austrijski vojnici pomažu multietnički vrtić “Radost” iz Bratunca

Pripadnici austrijske pješadijske čete koja djeluje u okviru EUFOR-ovog Multinacionalnog bataljona, zajedno sa timom CIMIC (odjel za civilno-vojnu saradnju) identifikovali su vrtić “Radost”, kao projekat od koristi za najmlađe u ovom gradu. Naime, oni su nedavno pokrenuli kampanju prikupljanja sredstava za postavljanje poligona za dvorište za vrtić u Bratuncu.

Direktorica vrtića gospođa Jadranka Magazin i kapetan Jürgen Gruber, prilikom presjecanja vrpce na svečanom otvorenju poligona

Svi vojnici pješadijske čete bili su uključeni u ovaj projekat, te je u roku od samo dvije sedmice prikupljeno dovoljno novca kako bi se poligon otvorio. Svečanom postavljanju poligona, koje se održalo 23.jula, prisustvovali su komandant austrijske čete, kapetan Jürgen Gruber, kao i veliki broj vojnika koji su sudjelovali u pomenutom projektu. Djeca iz vrtića su, u znak zahvalnosti za njihov doprinos, vojnicima otpjevala tradicionalnu bosanskohercegovačku dječiju pjesmu.

Pripadnici Turskog kontingenta EUFOR-a financirali renoviranje biblioteke u Zavidovićima

U okviru aktivnosti Odjela za civilno-vojnu saradnju (CIMIC), pripadnici Turskog kontingenta EUFOR-a osigurali su nabavku materijala za renoviranje Javne biblioteke u Zavidovićima. U okviru projekta, izvršeni su zamjena prozora i vrata, kao i molersko-farbarski radovi, nabavljene nove police za smještaj bibliotečke građe. Doniranjem velikog broja knjiga, omogućeno je formiranje i novog kutka za čitatelje.

Direktorica Javne biblioteke, gospođa Melisa Mujanović, istaknula je kako je otvaranje ovog Odjela značajan simbol dugotrajnog prijateljstva i posvećenosti Turske Bosni i Hercegovini. Također je naglasila da je podrška pripadnika Turskog kontingenta od velike važnosti, te izrazila zahvalnost u ime građana i uposlenika Javne biblioteke Zavidovići.

Svečanom ceremoniji prisustvovali su pukovnik Savaş Celepoğlu, bivši komandant turske vojne misije u BiH, osoblje Turskog kontingenta EUFOR-a, načelnik Općine Zavidovići, direktorica Biblioteke Zavidovići i građani.

Napredak BiH prema ispunjavanju evropskih standarda

Mogućnost izvoza hrane u EU veliki je izazov za Bosnu i Hercegovinu. Ovaj proces je već počeo da se odvija. U skladu s propisima EU koji se odnose na kvalitetu, čistoću i pakiranje prehrambenih proizvoda, BiH počinje pokazivati svoj potencijal u ovoj oblasti.

Bosni i Hercegovini, tokom prethodnih godina, nije bilo dozvoljeno da izvozi proizvode životinjskog porijekla, osim ribe, stoga što sistem sigurnosti hrane nije bio usklađen sa standardima Evropske unije. Isti slučaj bio je sa povrćem.

Ipak, Evropska komisija je 17. jula, donijela uredbu kojom proglašava da u Bosni i Hercegovini nema prstenaste truleži krompira, što je bilo ključno za dobijanje zelenog svjetla za izvoz krompira. Ova odluka je rezultat zajedničkih napora poljoprivrednika i vlasti, odnosno Uprave Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, zahvaljujući kojima je iskorijenjena ova bolest, čime je omogućen izvoz ovog proizvoda.

Zoran Jakšić

Iz Evropske komisije su izjavili: "Sektor proizvodnje krompira je primjer u kojem je BiH pokazala da ima učinkovite sisteme kontrole i nadzora, kao i funkcionalnu koordinaciju, gdje osoblje u raznim institucijama i vlasti rade kao jedan tim. To je pozitivan primjer koji treba slijediti u drugim područjima".

Presedan u sektoru krompira nije jedino područje u Bosni i Hercegovini, gdje se proizvodi pojavljuju na tržištu Evropske unije. Još 2003.godine, Evropska unija je prihvatila Plan praćenja rezidua, kojim se može ustanoviti, odnosno potvrditi da med ne sadrži

zabranjene rezidue, te da BiH ispunjava kriterijume za izvoz meda. Međutim, napredak u ovoj oblasti je otežan iz različitih razloga.

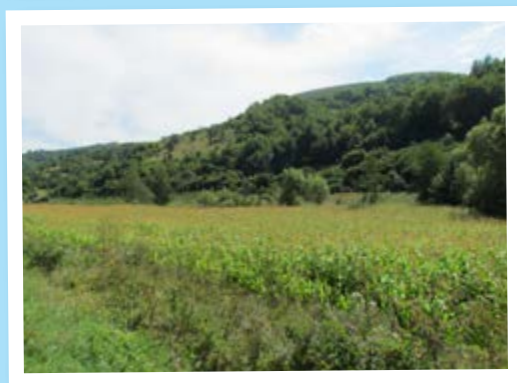
Zoran Jakšić, direktor kompanije "Herzeg-med" iz Trebinja ima više od 30 kooperanata iz regiona. Iako ova kompanija nema direktno svoju proizvodnju, ono što je najvažnije za naglasiti je da je "Herzeg-Med" prva punionica meda u BiH koja je uvela HACCP sistem proizvodnje (Analiza rizika i kritičnih kontrolnih tačaka). HACCP system je rigorozan sistem za kontrolu procesa proizvodnje hrane koji jamči sigurnost proizvoda koji se provjerava u svakoj fazi njegove proizvodnje. Upravo ovaj sistem jedan je od osnovnih preduslova za izvoz proizvoda na evropsko tržište.

Zoran kaže da, iako postoji mnogo proizvođača meda, u zemlji ne postoji veliki broj punionica, tako da u tom kontekstu ne postoji velika konkurencija. Samo četiri punionice meda imaju kapacitet da plasiraju svoje proizvode pod sigurnosnim, HACCP uslovima, tako da je ta konkurencija veoma mala.

'Uvoznički lobi je veoma jak, a domaći proizvođači su apsolutno nezaštićeni, tako da nam konkurenciju, u stvari, čine oni proizvođači koji nisu iz Bosne i Hercegovine', naglašava Zoran.

'Bosna i Hercegovina je zemlja sa mnogo dobrih zakona, ali koje niko ne primjenjuje. Postoji, također, i opasnost od prodaje meda na crnom tržištu koje je, naravno, mnogo isplativije za pčelare. I sami

ste se uvjerali da med možete naći pored puta na štandovima, gdje god prođete kroz BiH, ali ne možete znati kakva mu je kvaliteta. Do sada je plasman naših proizvoda izvan Bosne i Hercegovine zavisio od političke volje i brzine usklađivanja sa zahtjevima Evropske unije. Vjerujemo da će u bliskoj budućnosti doći do značajnijeg napretka u ovoj oblasti."

NVO “Centri civilnih inicijativa (CCI)”

Centri Civilnih Inicijativa (CCI) je organizacija čiji počeci datiraju još od razdoblja 1998.-1999. godine kada su domaći aktivisti odlučili formirati prvu veliku, u pravom smislu, bosanskohercegovačku nevladinu organizaciju. Temelji iste počivaju na teritorijalnom i programskom obuhvaćanju cijele Bosne i Hercegovine kao i svih njenih građana, što je i nakon 16 godina jedan od najvećih kvaliteta ove organizacije. S vlastitim programima, projektima, kampanjama i akcijama, CCI se bavi jačanjem

Adis Arapović

odgovornosti institucija vlasti, podizanjem nivoa učešća građana u donošenju odluka, transparentnijim sistemom upravljanja i dobrom upravom generalno, te nizom drugih tema od značaja za širu zajednicu.

O radu organizacije, planovima i aktualnim projektima, razgovarali smo sa g. Adisom Arapovićem, politologom i program menadžerom CCI-a. Svrha osnivanja ove organizacije, kako kaže g. Arapović, je podsticanje i promoviranje aktivnog učešća građana u demokratskim procesima i jačanje kapaciteta organizacija i pojedinaca kako bi uspješnije rješavali probleme u zajednicama širom Bosne i Hercegovine. “Na temelju toga, cilj nam je da građani Bosne i Hercegovine razumiju i sudjeluju u razvoju demokratskih procesa i građanskog društva. Osim generalnog cilja, kroz provođenje svojih aktivnosti, Centri Civilnih Inicijativa teže ka promjenama koje će pripomoći u kreiranju odgovorne institucionalne vladavine, vladavine prava, artikuliranju građanskih zahtjeva i dnevne problematike s kojom se susreću, kao i stvaranju preduslova za prosperitetnu državu koja počiva na demokratskim postulatima”, objašnjava on.

CCI su tokom dosadašnjeg aktivnog djelovanja vodili i proveli desetine kampanja i projekata koji su imali za cilj unaprijediti nivo političke kulture, kao i stvoriti temelje za sinergijsko djelovanje vladajućih političkih elita i participativnog građanstva. Taksativno navedeno, CCI su u razdoblju od 1998. pa do danas radili na sljedećim većim projektima i kampanjama na koje su, kako ističe g. Arapović, ponosni zbog vidljivih i trajnih rezultata:

2000. i 2002. CCI je proveo kampanje domaćeg nestranačkog posmatranja izbora u BiH.

2003. CCI je uspješno okončao kampanju za usvajanje Standardnih pravila za izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom.

2004. CCI uspješno provodi kampanju za direktan izbor načelnika općina u FBiH, kojom je promijenjen Ustav FBiH i time omogućeno građanima da direktno biraju čelne ljude svojih općina.

2005. CCI je kreirao analizu, te pokrenuo inicijativu za izdvajanje dijela novca prikupljenog od oporezivanja igara na sreću za socijalne, humanitarne i slične namjene. U Republici Srpskoj, ova inicijativa ubrzo biva pretočena u Zakon. Na inicijativu CCI-ja, Vlada i Parlament FBiH usvajaju izmjene Zakona o igrama na sreću (juni 2010.) kojim se omogućava organizacijama osoba sa invaliditetom i drugim organizacijama civilnog društva s istaknutom socijalnom, humanitarnom komponentom da imaju pravo aplicirati za sredstva prikupljena putem igara na sreću.

Godine 2005. i 2006. postaju prelomne za novi kvalitativni iskorak CCI u nekoliko aspekata. Kako g. Arapović naglašava, prvi od njih jeste taj da CCI postaje i svojevrsna fondacija, tj. organizacija koja osigurava izvore finansiranja drugim NVO-ima. "Tokom 2005. i 2006., na temelju platforme djelovanja pokreta i koalicije GROZD, CCI, uz podršku međunarodnih donatora, pruža podršku za preko 20 projekata drugih NVO-a koji su bili fokusirani na zagovaranje i promociju tzv. Građanske platforme,

na širenje koalicije GROZD, na traženje odgovornosti političkih stranaka u predizbornoj utrci, te na promociju biračkog prava i borbe protiv izborne apstinencije", ističe on.

U periodu između 2007. i 2015., CCI uvodi i uspostavlja sistem monitoringa rada vlasti i njihove posvećenosti u rješavanju ključnih problema građana. U sklopu svojih napora, pored tromjesečnog izvještavanja o radu državne, entitetskih i kantonalnih izvršnih i zakonodavnih vlasti, g. Arapović kaže kako CCI u svojim izvještajima nudi i preporuke vlastima za poboljšanje odgovornosti, efikasnosti i efektivnosti, te preporuke vezane za neophodne korake u cilju ostvarenja poboljšanja životnog standarda u BiH.

CCI, nakon višegodišnjeg stečenog iskustva u kontekstu rada na projektima od vitalne važnosti za građane, nastavlja aktivno doprinosti izgradnji demokratskog, političkog i društvenog okruženja. Jedan od bitnih projekata, u tom kontekstu, je i "Projekt održivosti civilnog društva" kojeg je podržao USAID. O projektima čija implementacija je još uvijek u toku, g. Arapović dodaje "Provođenje projekta

monitoringa rada izvršnih i zakonodavnih tijela u BiH (FBiH i RS), kojim se teži jačanju organizacija civilnog društva (OCD) kako bi jače utjecale na procese kreiranja, usvajanja i realizacije javnih politika i to onih javnih politika koje su od interesa za što veći broj građana Bosne i Hercegovine”.

Kako naš sugovornik naglašava, vrlo bitan je i Projekat “Edu&Job” koji ima za cilj doprinos donošenju normativnog okvira za obrazovanje odraslih, prekvalifikaciju i cjeloživotno učenje, što je podržano od strane EU. “CCI implementira projekt “Inicijativa TV” – koja emitira i proizvodi sadržaj namijenjen edukaciji i informiranju javnosti Bosne i Hercegovine o problemima bosanskohercegovačkog društva i građana, te promoviranju i unaprijeđenju razumijevanja rada organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini. S druge strane, podciljevi proizilaze iz težnje za osiguranjem kvalitetnog medijskog sadržaja oslobođenog političkog i komercijalnog sadržaja, uključivanjem građana BiH u teme i probleme bh društva, te poticanja građana na aktualiziranje i naglašavanje problema s kojima se susreću na dnevnom osnovu”.

Pored navedenih projekata, CCI je i dio mreže “BRANA” koja, kako ističe g. Arapović, ima za cilj da kroz svoje projektne aktivnosti doprinese transparentnosti procesa oporavka poplavom uništenih područja, a time i jačanju ukupne transparentnosti i odgovornosti u radu javnih institucija u BiH, te privatnog sektora i donatora. Jedan od vrlo bitnih projekata je i “Pravo na život” kojim jačamo Fond solidarnosti FBiH namijenjenog podršci teško oboljelim građanima. Na koncu, CCI na svakodnevnoj bazi, radi u službi

građanki i građana BiH, na način da se građani mogu svakodnevno obratiti osoblju naših područnih ureda, te zatražiti pomoć pri artikuliranju problema s kojima se susreću, a koji su od opće koristi i kreiranja općeg dobra Bosne i Hercegovine”, g. Arapović naglašava.

U kontekstu saradnje s vladinim sektorom, ističe se potreba za kvalitetnijom saradnjom s vladinim institucijama, te stavlja naglasak na prisutan nivo kooperacije kroz dosadašnje i trenutne projektne aktivnosti na kojima CCI radi. “Saradnja je relativno zadovoljavajuća, no nužno je intenzivirati odnos kroz daljnje konkretnije i konstruktivnije aktivnosti na relaciji vlasti-NVO”, ističe on.

Kada je riječ o podršci EU institucija i organizacija, naš sagovornik ističe kako je ona neizostavan faktor u pogledu mjerenja uspješnosti realiziranih projektne i programskih aktivnosti CCI-a. “Nesebična podrška, savjetodavna i finansijska, partnerstvo koje počiva na principu uzajamnog i sinergijskog djelovanja, te mentorska uloga u procesu realizacije projekata su benefiti od kojih, ne samo CCI, nego cjelokupno bosanskohercegovačko društvo ima koristi i na kojem putu treba dalje nastaviti. U cilju ispunjavanja potrebnih EU uvjeta, rad i djelovanje BiH institucija i organizacija u kontekstu približavanja evropskim tijekovima su neminovni, a za potrebe istih CCI koristi raspoložive kapacitete EU institucija i organizacija. Konkretnije, u ovoj godini CCI provodi jedan veći projekat financiran od EU (Edu&Job). U proteklih nekoliko godina, provedena su još tri projekta podržana od EU, a u narednoj godini konkurisat ćemo za nova dva projekta”, zaključuje na kraju intervjua projekt menadžer CCI-a, Adis Arapović.

Turizam u BiH

Sektor turizma jedan je od glavnih učesnika u razvoju ekonomije jedne zemlje. Zahvaljujući svom geografskom položaju, prirodnim ljepotama, kulturno-historijskim vrijednostima i pogodnim klimatskim uvjetima, Bosna i Hercegovina predstavlja veoma zanimljivu turističku destinaciju. Na teritoriji BiH, stoljećima su se ukrštale različite kulture, religije i tradicije, što daje dodatnu vrijednost kreiranju specifičnog turističkog proizvoda i obogaćuje ponudu.

U svijetu turizma, promocija je najbitniji segment, jer bez kvalitetnog predstavljanja i približavanja potencijalnim turistima, ne može se očekivati ni dolazak turista u BiH. Sigurno da je pozitivan turistički doživljaj jedini uvjet ponovnog povratka turista u određenu destinaciju. To je jedini garant daljnjeg razvoja turizma, a time i općeg privrednog i drugog razvoja. Turizam se na prvom mjestu mora promatrati kroz ukupni turistički doživljaj, a kvaliteta usluge će sama po sebi donijeti prihod.

Najveći turistički potencijali BiH jesu prirodni resursi i gastro ponuda. Sarajevo, Mostar i Međugorje su se odavno već profilirali kao vodeće mikro destinacije u BiH, međutim posljednjih par godina, do izražaja dolaze druge bosanskohercegovačke destinacije i vrste turizma - rafting, hiking, mount biking i eko turizam, a od destinacija Banja Luka, Jajce, Neum, Trebinje, Kraljeva Sutjeska, te Jahorina, Bjelašnica, Kupres i Vlašić kao vrlo privlačne mikro destinacije tokom zimske sezone. Rafting je praktično postao nacionalna razonoda sa tri rijeke: prekrasnom Unom na sjeverozapadu, smaragdnom Neretvom u Hercegovini i veličanstvenom Tarom - rijekom sa najdubljim kanjonom u Evropi, koja se nalazi u blizini Nacionalnog parka Sutjeska. Postoji mnogo fascinantnih destinacija u Bosni i Hercegovini za sve vrste turista. Najinteresantnija i najatraktivnija mjesta predstavljaju

čudesan spoj kulturnog i prirodnog naslijeđa. Skoro je nemoguće razdvojiti ih, jer su kultura i tradicija ove zemlje procvjetale upravo iz predivne i netaknute prirode.

S namjerom da se tradicija i običaji i očuvane ljepote lokalne sredine podijele sa što većim brojem posjetilaca, brojni entuzijasti doprinose razvoju seoskog turizma u BiH. Sve više je onih koji su zainteresirani za seoske sredine na obroncima prekrasnih planina, u poljima, gdje se živi na tradicionalan način, čuvaju običaji i njeguju prirodne ljepote. Etno-selo Stanišići pored Bijeljine, Herceg etno-selo Međugorje, Etno-begovo selo na Bijambarama, samo su neka od brojnih koja nude priliku za odmor i opuštanje. Prirodni ambijent jedinstvene ljepote, itekako je primamljiv brojnim posjetiocima koji žele da se opuste i pobjegnu od gradske gužve.

Mnoga prirodna bogatstva u BiH ostala su sačuvana. To su kanjoni Rakitnice i Krušnice, rezervat ptica Hutovo blato, prašuma Perućica, jezera kao što su Blidinje, Prokoško i Boračko, vodopadi Kravice i Skakavac, rijeka Una sa svojim slapovima, gornji tok Neretve, izvor Bune.

Religijski turizam zauzima značajno mjesto u turizmu na globalnom nivou. Međugorje je već trideset godina centar vjerskog turizma s izgrađenim kapacitetima, infrastrukturom i ostalim sadržajima. Tu su Prusac, Jajce, te monogobrojni vjerski i kulturni spomenici religija koje na ovim prostorima stoljećima egzistiraju. Sarajevo je jedini grad pored Jerusalema, koji ima pravoslavnu crkvu, džamiju i katoličku crkvu kao i sinagogu udaljene 100 metara jedne od drugih. Najznačajniji eksponat Zemaljskog muzeja u Sarajevu je sarajevska Hagada, tradicionalna jevrejska knjiga koju su Sefardi donijeli u Sarajevo po svome izgonu iz Španije.

Statistike govore da u sektoru turizma na svjetskom nivou trenutno radi najviše ljudi, a turizam se smatra industrijom 21.stoljeća. Kao privredna aktivnost, turizam zahtijeva mnogo znanja i dobre volje, i to ne samo sudionika turističke ponude, već i cjelokupnog okruženja u kojem se stvara i razvija, jer samo ovakva povezanost može dati za obje strane pozitivne učinke koje treba stalno unaprjeđivati. BiH posjeduje raznolik i očuvan prirodni i kulturni turistički potencijal što je veliko bogatstvo koje se mora očuvati i zaštititi kako bi u dugom periodu doprinio razvoju turizma, a samim tim i ekonomskom razvoju zemlje. Uporedo s jačanjem njegovog ekonomskog aspekta, podstiče

Netaknuti prirodni raj

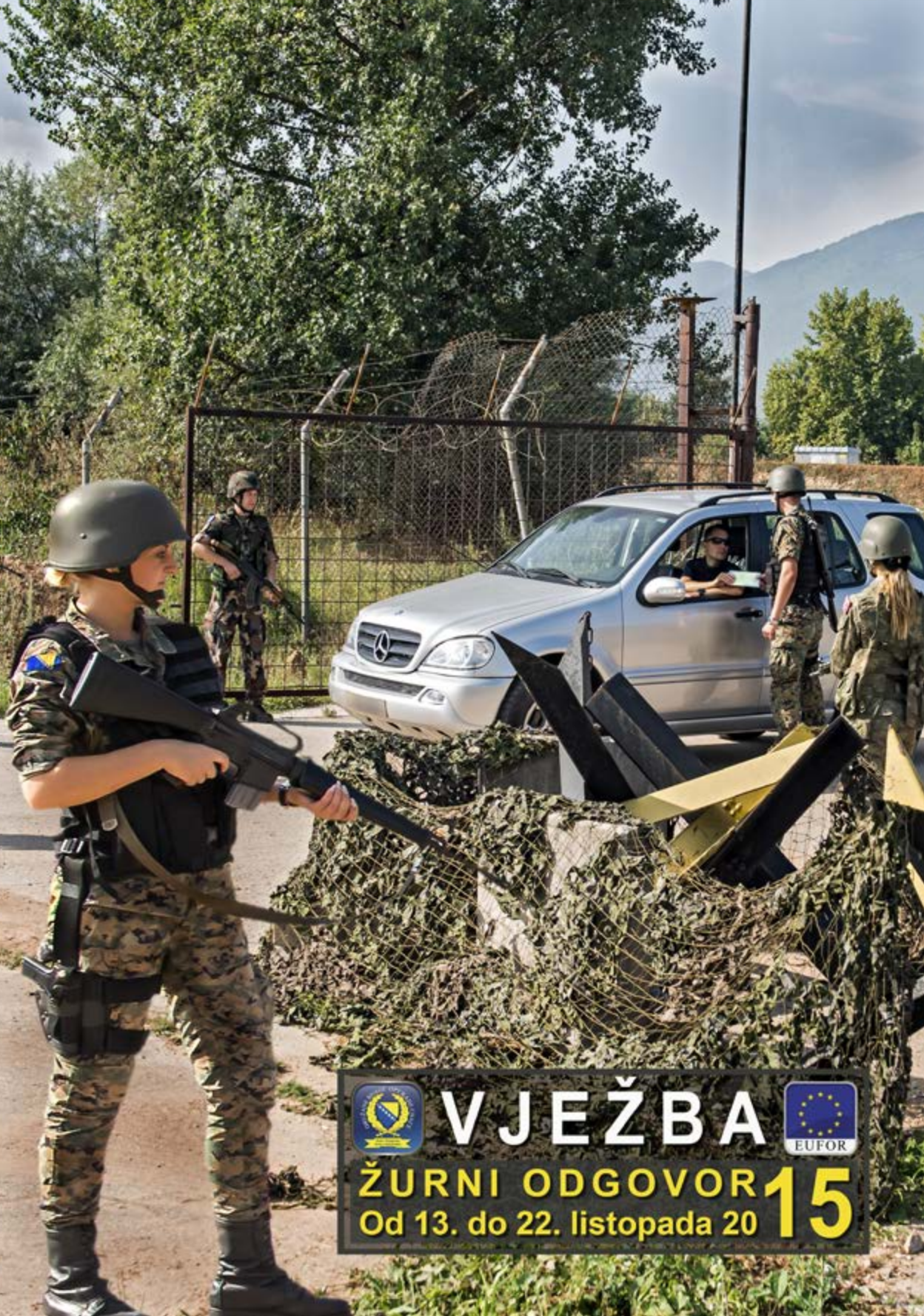
Najpoznatiji i najimpresivniji vodopad na rijeci Trebižat su Kravice – geomorfološki spomenik prirode u Bosni i Hercegovini. Visine je 26 metara, s prelijepim vodenim amfiteatrom ispod vodopada. Iza vodopada se nalazi sedreno jezero, a zelenilo koje ga okružuje daje cijelom području veličanstven izgled iskonske prirodne cjeline. Kako se vodostaj rijeke Trebižat mijenja, tako i vodopad izgleda drugačije u različito doba godine. Ovo mjesto je najbolje posjetiti u proljeće kada je najviši nivo vodopada a okolna priroda je blještavo zelena.

se zapošljavanje, utiče na otvaranje radnih mjesta, a to se odražava na poboljšanje općeg životnog standarda. Neki od turističkih potencijala BiH danas se aktivno koriste, međutim nivo njihovog korištenja nije zadovoljavajući. Postoji čitav niz atraktivnih područja i segmenata koje tek treba istražiti, zaštititi, identificirati, pripremiti, staviti u funkciju i promovirati. Bosna i Hercegovina, raznolika i posebna, još uvijek nedovoljno otkrivena, sigurno će u budućnosti postati još privlačnijom za one koji nisu imali priliku posjetiti je.

Banje na Ilidži, u Fojnici, Kiseljaku, Tesliću, Tuzli, Olovu, Srebrenici, Višegradu, Tesliću predstavljaju bogatstvo termalnih izvora radioaktivne i mineralne vode koji su još u ranom historijskom periodu bile predmet eksploatacije u svhu liječenja.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, procenat posjeta turista se svake godine povećava. Dolazak turista, u posljednjih petnaest godina, porastao je u prosjeku za 24% godišnje. Prema podacima Svjetske turističke organizacije (WTO), BiH se nalazi u vrhu popisa zemalja po porastu broja turista s rastom od 20%. U 2014. godini

u Bosni i Hercegovini registriran je dolazak 844.189 turista, što je povećanje od 12,9%, dok je ostvareno 1.822.927 noćenja, što predstavlja porast od 10,8% u odnosu na prethodnu godinu. Prema procjeni WTO, Bosna i Hercegovina će imati treću najveću stopu rasta turizma u svijetu za period između 1995. i 2020. godine.

VJEŽBA

EUFOR

ŽURNI ODGOVOR 15

Od 13. do 22. listopada 20